

Järjestötietoraportti alueellisen hyvinvointikertomuksen liitteeksi

Sisällys

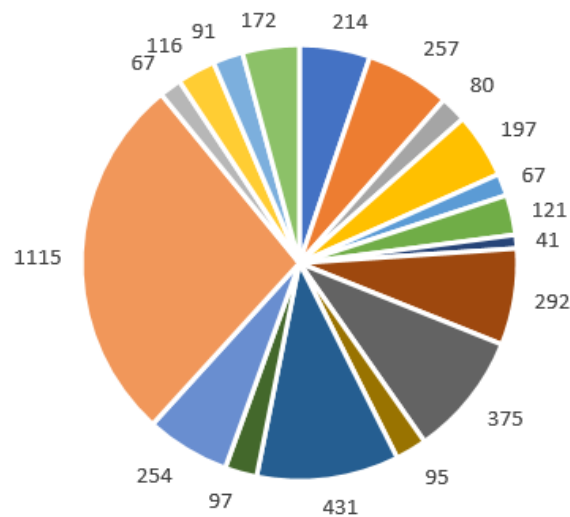
1. Nykytila.....	1
2. Etelä-Pohjanmaalla käytössä olevia toimintamalleja.....	3
3. Huolenaiheet ja kehittämisehdotukset.....	4
3.1. Rakenteet	4
3.2 Järjestötoiminnan muutokset.....	5
3.3. Järjestölähtöiset toiminnot osana palvelukokonaisuuksia.....	6
4. Koronapandemian vaikutus järjestötoimintaan Etelä-Pohjanmaalla	6

1. Nykytila

Etelä-Pohjanmaalla on patentti- ja rekisterihallituksen tilastojen mukaan kaikkiaan 4082 rekisteröityä yhdistystä, joista n.10 prosenttia on sosiaali- ja terveysalan järjestöjä (sote-järjestöjä) joiden päätehtävänä on hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen.

Rekisteröidyt yhdistykset Etelä-Pohjanmaan alueella

yht. 4082 kpl (PRH 4/2021)

Alajärvi Alavus Evijärvi Ilmajoki Isojoki Isokyrö Karijoki Kauhajoki Kauhava
Kuortane Kurikka Lappajärvi Lapua Seinäjoki Soini Teuva Vimpeli Ähtäri

Käytämme tässä raportissa keväällä 2021 Järjestöt mukana muutoksessa – hankkeen (JMM) ja Etelä-Pohjanmaan soteuudistuksen yhteistyössä tekemän Yhdistysten ja järjestöjen toiminnan tilannekuva 2020 Etelä-Pohjanmaalla - kyselyn tuloksia. Suurin osa kyselyyn vastaajista on valtakunnallisen liiton alaisuudessa tai itsenäisesti toimivia paikallisyhdistyksiä. Järjestöjen toiminnot voivat olla hyvin paikallisia, kunnallisia, seutukunnallisia, maakunnallisia tai maakuntarajat ylittäviä. Vastaajista 44,3% on sosiaali- ja terveysalan yhdistyksiä, joiden toiminnoissa korostuvat vertaistuki ja kokemustoiminta. Koulutukset ja kurssit, ohjaus ja neuvonta, tapahtumat sekä harrastus-, virkistys- ja kerhotoiminta ovat järjestöjen perustoimintaa. Moni järjestö toimii asiantuntijana ja vaikuttajana, valvoen kohderyhmän ja tukea tarvitsevien ihmisten etuja sekä toimien osallisuuden mahdollistajana.

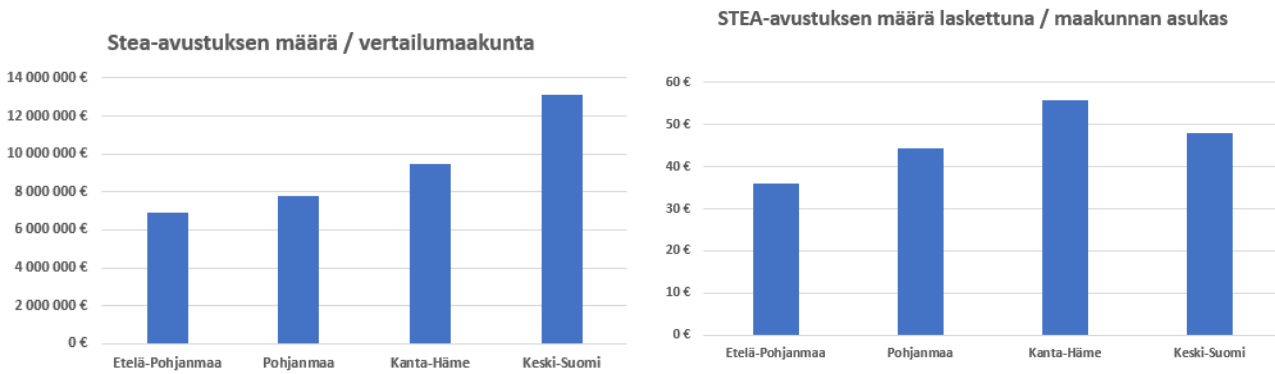
Järjestöjen toiminnot	n	Prosentti
Harrastus, virkistys tai kerhotoiminta	55	80,9%
Ohjaus, neuvonta ja konsultaatiot	35	51,5%
Yksilöllinen ja henkilökohtainen tuki (esim. tukihenkilö)	18	26,5%
Vertaistuki (ryhmämuotoinen)	27	39,7%
Koulutukset ja kurssit	41	60,3%
Tapahtumat	53	77,9%
Avoin kohtaamispaikka	20	29,4%
Kansainvälinen toiminta	7	10,3%
Leiri- ja lomatoiminta	11	16,2%
Kokemustoiminta ja kokemusasiantuntijuus	13	19,1%
Ostopalvelutoiminta	11	16,2%
Muuta, mitä?	7	10,3%

Lähde: Yhdistysten ja järjestöjen toiminnan tilannekuva 2020 Etelä-Pohjanmaalla - kysely

Järjestöt tarjoavat monipuolista toimintaa kaikenikäisille kohderyhmille. Kyselyssä kohderyhmistä nousevat aikuiset (30-62v), nuoret aikuiset (18-29v) ja ikääntyvät (63-79v). Toimintaa järjestetään esimerkiksi kuntien asukkaille, yhdistysten jäsenille, opiskelijoille, työttömille, perheille sekä läheisille ja omaisille. Yhteistyötä tehdään eniten muiden järjestöjen ja kuntien kanssa. 50% vastaajista tekevät yhteistyötä oppilaitosten kanssa sekä kolmannes yritysten ja Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kanssa. Yhteistyötä tehdään myös seurakuntien, Kotopysäkin, Leader-ryhmien ja Etelä-Pohjanmaan liiton kanssa.

Tilannekuva - kyselyn mukaan vuonna 2020 järjestöt saivat pääasiallisesti avustuksia Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskukselta (STEA), Maaseuturahastosta (Leader/ELY) ja kunnilta. Vuonna 2020 Stea-avustusta Etelä-Pohjanmaalla sai 20 yhdistystä.

Suomen sosiaali- ja terveys ry (SOSTE) Järjestöbarometrin 2020 mukaan Etelä-Pohjanmaalla on Sote-yhdistyksiä toiseksi eniten vertailumaakuntiin nähden, mutta Etelä-Pohjanmaalle myönnetään vähiten avustuksia. Tästä johtuen myös STEAn avustus asukasta kohden on pienin. Vuonna 2020 Stea-avustuksia myönnettiin Etelä-Pohjanmaan maakuntaan noin 6 900 000 €.

Lähde: [www.stea.fi/avustukset 2020](http://www.stea.fi/avustukset_2020)

Järjestöt tekevät monenlaista kehittämistoimintaa eteläpohjalaisten hyvinvoinnin edistämiseksi, joista esimerkkeinä 1) Muisti mukana menossa - toimintamallin kehittäminen ja juurrutus yhdessä E-P:n Diabetes ry:n ja E-P:n Sydänpiirin kanssa ja 2) Preppaamo-hanke, jonka tavoitteena on edistää työttömien työnhakijoiden työllistymistä kulttuuri- ja tapahtuma-alalle sekä sijoittumista erilaisiin opintoihin ja 3) FinFami Etelä-Pohjanmaa ry:n Kunahra- hanke jonka tavoitteena on tunnistaa, tavoittaa ja huomioida 15-24 vuotiaita seinäjokisia nuoria joilla on kokemusta läheisen psyykkisestä oireilusta.

Etelä-Pohjanmaalla järjestömuotoisia terveystalvuuja tuottavat 11 eri järjestöä. Lisäksi sosiaali- ja varhaispalveluja tuottavia järjestöjä on yhteensä 32. Tällaisia toimijoita ovat esimerkiksi Nuorten Ystävät ry, Nurmon Sininauha ry ja Buusti ry.

Lähde: järjestömuotoisten tuottajien sosiaali-, varhaiskasvatus- ja terveystalvuuja vuonna 2020, SOSTE 2021

Etelä-Pohjanmaalla järjestöt on otettu hyvin soteuudistuksen kehittämistyöhön mukaan. Etelä-Pohjanmaan sote-uudistuksen työryhmissä on mukana tällä hetkellä 27 eri järjestötoimijaa 25:stä eri järjestöstä/yhdistyksestä.

2. Etelä-Pohjanmaalla käytössä olevia toimintamalleja

Soteuudistuksen aikana Etelä-Pohjanmaalla on kehitetty kuntien ja järjestöjen välistä yhteistyötä ja löydetty vakiintuneita toimintamalleja.

1) Kumppanuuspöytä - toimintamalli on käytössä Etelä-Pohjanmaan alueella. Siinä järjestöt yhdessä kunnallisten toimijoiden, paikallisten asukkaiden sekä yritysten kanssa kokoontuvat yhteisen teeman äärelle säännöllisesti. Koollekutsujana toimii kunta/kuntayhtymä.

2) Etelä-Pohjanmaan jokaiseen 18 kuntaan on nimetty järjestöyhdyshenkilö/-henkilöt. Järjestöyhdyshenkilö on kunnan työntekijä, jonka työnkuvaan kuuluu kunnassa toimivien järjestöjen kanssa tehtävä yhteistyö. Yhteistyön tueksi on syksyllä 2021 valmistumassa kuntajärjestöyhteistyön käsikirja.

3) Asiakasnäkökulman huomioiminen on noussut yhä suurempaan rooliin palveluiden kehittämisessä tulevaisuuden sosiaali- ja terveydenhuollossa, joka näkyy asiakasraatien määrän kasvuna. Etelä-Pohjanmaalla on kaikkiaan 14 erilaista asiakasraatia, joita koordinoivat kunnat, järjestöt, Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiiri ja Eskoo. Asiakasraatien kokoonpanoissa on suurin osa järjestöjen edustajia, sen lisäksi heitä on kuntien lakisääteisissä vammais- ja vanhusneuvostoissa. Asiakasraatitoiminnasta on

kirjattuna asiakkuuskertomuksissa, joita alueellamme on kolme (Kaksineuvoinen, JIK ja EPSHP). Valmisteilla on alueellinen asiakkuuskertomus.

Lähde: Kysely Etelä-Pohjanmaan asiakasraadeista ja asiakkuuskertomuksista (kesä 2021)

4) Järjestöneuvosto

Järjestöt ovat rakentamassa vahvaa yhteyttä ja pysyvää kumppanuutta julkisen sektorin kanssa. Monialainen maakunnallinen Järjestöneuvosto asetetaan 22.9.2021. Järjestöneuvoston tehtävänä on mm. edistää kansalaisten ja järjestöjen osallistumismahdollisuuksia hyvinvointialueella sekä tukea järjestöjen integroitumista hyvinvointialueen hyvinvointi- ja ohjelmatyöhön.

3. Huolenaiheet ja kehittämisehdotukset

Järjestöt edistävät hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta. Järjestöt tavoittavat kohderyhmiä, jotka muuten jäävät helposti palveluiden ulkopuolelle. Järjestöillä on vahva rooli tuottaa järjestölähtöisiä toimintoja ja niiden avulla muodostaa saumattomia palvelupolkuja. Järjestöt ovat erittäin kustannustehokkaita esimerkiksi vapaaehtois- ja vertaistoiminnat ovat valtava resurssi hyvinvointialueelle. Järjestöjen rooli on vahva ennaltaehkäisyssä ja hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä, myös kriisityössä ja muutoksista selviämisessä. Jotta järjestötoiminta pystyy jatkossa edelleen vastaamaan sekä asukkaiden että hyvinvointialueen muuttuviin ja kasvaviin tarpeisiin on järjestötoimintaa edelleen kehitettävä sekä rakenteellisesti että toiminnallisesti.

3.1. Rakenteet

1. Järjestöjen toimintaedellytysten turvaaminen kunnissa ja hyvinvointialueella valmistelun jälkeen.

Kehittämisehdotus:

Hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen tulee keskustella ja sopia kumppanuuden muodoista joilla turvataan järjestöjen toimintaedellytykset.

2. Järjestökentältä puuttuu tietoa keräävä koordinaatiotaho ja systemaattinen tiedonkeruu, minkä avulla voitaisiin osoittaa toiminnan vaikuttavuus hyvinvointiin. Lisäksi yhteisesti sovitut seurannan indikaattorit puuttuvat. Tämän lisäksi puuttuu yhteinen digitaalinen alusta johon järjestötietoa kerätään maakuntakohtaisesti, ja joka helpottaisi ohjausta järjestötoiminnan pariin ja kansalaistoiminnan parissa toimivien ei-kaupallisten toimijoiden toimintaa ja viestintää.

Kehittämisehdotus:

Perustettavalle järjestöneuvostolle asetetaan tehtäväksi systemaattinen järjestötiedon keruu ja keskeisen järjestötiedon koonti. Järjestötoimintaa kuvaavat indikaattorit sovitaan yhdessä hyvinvointialueen ja järjestöneuvoston kanssa. Tehdään suunnitelma säännöllisestä tiedonkeruusta ja sen säännöllisestä toteutuksesta, jonka avulla saadaan järjestölähtöistä tietoa tiedolla

johtamisen tueksi. Tulevan hyvinvointialueen strategioihin kirjataan missä ja miten järjestöjen tuottamaa hyvinvointitietoa käytetään osana hyvinvointialueen päätöksentekoa ja kehittämistyötä.

3. Järjestöyhdyskiloöverkoston koordinaatio puuttuu rakenneuudistuksen päätyttyä.

Kehittämisehdotus:

Hyvinvointialueelle tulisi nimetä koordinaattori jonka esisijaisena tehtävänä on kootun järjestöyhdyskiloöverkoston säännöllinen koollekutsuminen sekä hyvinvointialueen ja kuntien yhteistyön kehittäminen järjestötoiminnan osalta.

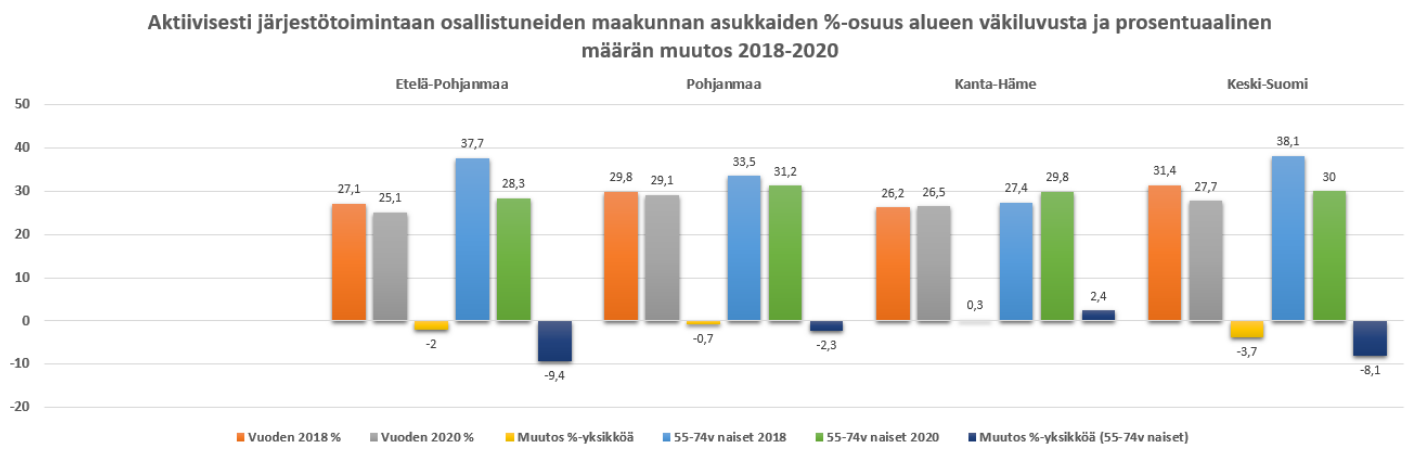
4. Perustettava järjestöneuvosto ei kiinnity toiminta-alueen kattavaan julkiseen organisaatioon.

Kehittämisehdotus:

Järjestöneuvostolle tulisi nimetä julkinen toimijataho, johon kiinnittyä. Tämän myötä järjestöt saisivat selkeän roolin järjestöissä olevan erityisasiantuntijuuden kanavoimiseksi julkisten palveluiden ja rakenteiden kehittämiseen Etelä-Pohjanmaalla.

3.2 Järjestötoiminnan muutokset

1. Aktiivisesti järjestötoimintaan osallistuneiden osuus alueellamme on laskenut 2% vuosien 2018-2020 välillä. Esimerkiksi 55-74 vuotiaiden naisten osallistuminen on laskenut liki 10% vertailuvuosien välillä, jossa Etelä-Pohjanmaan tulos on heikoin vertailumaakuntiin nähden.

Lähde: Parikka S, Koskela T, Ikonen J, Kilpeläinen H, Hedman L, Koskinen S, & Lounamaa A. Kansallisen terveys-, hyvinvointi ja palvelututkimus FinSoten perustulokset 2020. Verkojulkaisu: thl.fi/finsote

Kehittämisehdotus:

Järjestöjen tulee kehittää omaa toimintaansa vastaamaan nykypäivän ihmisten tarpeita. Toimintaympäristön muutos koskettaa myös järjestöjä ja sen tueksi on hyvä tehdä tarvekartoituksia alueella. Tiedonkeruun avulla saadaan tietoa osallistumisen haasteista, jotka tunnistamalla järjestöt

pystyvät tarjoamaan tarpeisiin sopivaa toimintaa esim. lyhytkestoisia vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia.

2. Järjestökentällä on pienet resurssit järjestää ammattimaista järjestötoimintaa ja suurin osa järjestöjen työstä tuotetaan vapaaehtoisvoimin, siksi järjestötoiminnan kehittäminen on haasteellista. Tämä näkyy mm. rahoituksen hakemisen osaamisen haasteina, yksipuolisina rahoituskanavina ja vähäisenä STEA-rahoituksena Etelä-Pohjanmaalla. Hankehakemusten tekeminen ja hankkeiden toteuttaminen on ammattimaistunut ja vaatimukset rahoitusten saamiseen ja tuloksellisuuden osoittamiseen ovat voimistuneet. Uuden toimijan voi olla vaikea päästä hankerahoitusten piiriin ja järjestöt ovat vaarassa eriarvioistua.

Kehittämisehdotus:

Hyvinvointialueelle tulisi nimetä järjestöasiamies tai jokaisessa tulevaisuuden sote-keskuksessa tulisi olla järjestökoordinaattori, joka vastaa järjestöihin liittyvistä asioista ja tukee järjestöjä uusien rahoituskanavien löytymisessä, hankehaussa ja niiden hallinnoinnissa. Hankerahoituksista ja niiden hakuajoista olisi hyvä järjestää yhteisiä tilaisuuksia, joka mahdollistaa sekä kumppanuuksien luomisen että neuvojen saamisen hankesuunnitelmiin.

Lähde: Järjestölähtöisen auttamistoiminnan verkoston suositukset
<https://www.yhdistysverkosto.net/uutiset/sote-jarjestojen-tukien-jatko-varmi/>

3.3. Järjestölähtöiset toiminnot osana palvelukokonaisuuksia

1. Asiakkaiden ohjautuminen järjestölähtöisten toimintojen pariin ei ole systemaattista.

Kehittämisehdotus:

Palvelukokonaisuuksissa ja palveluketjuissa tulee ottaa huomioon järjestöjen toiminnat ja palvelut. Ammatillisilla tulee olla tietoa ja osaamista ohjata asiakkaita esimerkiksi vertaistuen piiriin.

4. Koronapandemian vaikutus järjestötoimintaan Etelä-Pohjanmaalla

Järjestöihin tulleiden yhteydenottojen perusteella voidaan arvioida, että korona on lisännyt esimerkiksi yksinäisyyden tunteen kokemuksia. Erityisesti tämä näyttäytyy niillä henkilöillä, joilla sosiaaliset verkostot ovat muutenkin vähäiset. Osallistumisen rajoitukset ovat vaikeuttaneet sosiaalisten kontaktien luomista eikä digitaalinen osallistuminen onnistu kaikilla.

Pahimmillaan korona on pysäyttänyt koko yhdistyksen toiminnan. Koronarajoitusten aikana monet ryhmät eivät ole kokoontuneet, useat ovat jääneet tauolle, ryhmiä on muutettu verkossa toteutettavaksi tai kokonaan peruttu. Järjestöjen jäsenistön keskuudessa koettu yksinäisyyttä kun ryhmätoimintaa ei ole järjestetty, tämä on korostunut riski-ikäisten ja riskiryhmäläisten kohdalla. Lähitapaamisista ja -tapahtumista on siirrytty verkkotoimintaan. Siirtymä on mahdollistanut uutta, mutta myös haastanut ikääntyvää yhdistysaktiivien kenttää. Monilla ei ole vielä riittäviä digitaaitoja tai laitteita. Uusiin alkaviin ryhmiin on ollut vaikea saada osallistujia. Kokoontumisrajoitukset ovat luonnollisesti vähentäneet osallistujamääriä, myöskään rajoitusten poistuttua tilaisuuksia ei ole pystytty järjestämään koska osallistujia ei ole ollut riittävästi. Vaikka turvajärjestelyt olisi hoidettu asianmukaisesti, ihmiset eivät ole uskaltaneet osallistua. Monelle järjestölle vuosi 2019 oli

voimakkaan tappiollinen. Vuonna 2020 korona rajoitti usean järjestön toimintaa. Tänä vuonna 2021 moni järjestö on haasteen edessä ja etsii keinoja, miten saada toiminta vakautettua.

Korona on vaikuttanut myös positiivisesti järjestötoimintaan. On löydetty uudenlaisia tapoja toimia. Digitaalisten ratkaisujen merkitys on korostunut ja palvelut ovat kehittyneet. On tehty digiloikkaa; aukaistu erilaisia chat-palveluja ja toteutettu verkkoluentoja. Ryhmätoimintojen sijaan on tarjottu henkilökohtaisia tapaamisia. Ulkona liikkuminen on lisääntynyt mittavasti, joka nähdään monella tapaa terveyttä edistävänä asiana.

Lähde: Yhteisöjen Yhdistys ry:n / Järjestötalon tekemä Kysely järjestötalon toiminnasta vuonna 2020 - jäsenkysely

Raportin koonti

Alueellinen hyvinvointikertomus / Järjestötyöryhmä

Teija Matalamäki*	Etelä-Pohjanmaan Sote-rakennemuutos
Jarmo Vesa	Yhteisöjen Yhdistys ry / Järjestötalo
Heidi Karjanlahti	Etelä-Pohjanmaan Sydänpiiri ry
Miisa Lamminen	Lakeuden Omaishoitajat ry
Niina Salo-Lehtinen	Järjestöjen Sote-muutostuki / Soste
Juha Vuorijärvi	EPSHP